

Velferdsprotokoll for slaktekylling, instruksjoner:

Alder:

Vurdering skal helst gjøres så nærme slaktealder som mulig, en av de siste 7 dagene av kyllingenes liv. Hvis dette ikke er mulig må man gjøre vurderingen av de eldste kyllingene på gården.

Produksjonssystem:

Velferdsprotokollen er laget for økologisk slaktekylling hvor kyllingene har tilgang til uteområde. Noen vurderinger kan være litt forskjellige etter om kyllingenes hus er et vanlig kyllinghus, eller om de har mobile/flyttbare hus.

- I vanlige kyllinghus går kyllingene fritt og de har et golvareal som er større enn 150 m².
- I mobile/flyttbare hus går kyllingene fritt, standard mobile hus har gjerne rundt 500 kyllinger og et golvareal på opp til 150 m² (mobile hus kan også være større enn 150 m².)

Valg av kyllinghus:

Store kyllinghus:

Hvis det er flere store kyllinghus på gården velger man å foreta vurderinger i det huset som har de eldste kyllingene. Om flere hus har kylling av samme alder velger man et hus tilfeldig. Alle målingene skal gjøres i dette huset.

Merk: Hovedandelen av kyllingene bør være inne i huset under vurderingen. Hvis hovedandelen av kyllingene ikke er i huset man velger bør man velge et annet hus tilfeldig, hvor hovedandelen av kyllingene er inne. Hvis dette ikke er mulig, f.eks. hvis det bare er ett hus, kan man gjennomføre vurderingene likevel men da skrive en merknad om omtrentlig andel av kyllingene som var inne i huset ved vurderingene.

Besetninger hvor kyllingene holdes i mobile hus med tilgang til uteområde:

Her velger man først ett område, et område defineres som et antall hus hvor kyllingene fra husa deler det samme uteområde. Hvis det er et område hvor kyllingene er eldre enn på de andre områdene, velger man område med de eldste kyllingene. Hvis det er flere områder med kylling av samme alder, velger man et område tilfeldig. Alle kyllingene som deler et uteområde sees på som en og samme flokk.

Vurderingsprosedyre:

Vurderingen består av fire deler, som må finne sted i følgende rekkefølge:

A. Vurdering av hele flokken:

Når man først kommer inn i et hus, skal man stå ved inngangen hvor man har best oversikt og med en gang skal man da vurdere hele flokken for fem ulike parametere (del A). For besetninger med mobile hus må man da vurdere disse parametere i alle hus på et område, hvis det er flere hus som deler det samme uteområdet.

B. Bestemt spasertur i kyllinghuset:

Etter at man har tatt den første vurderingen med de 5 parameterne for hele flokken skal man gjennomføre en definert tur (beskrevet nedenfor) og observere alle fugler innenfor der man går for 5 parametere (se del B). I tillegg skal man vurdere kyllingenes strø/underlag. For besetninger med mobile hus skal man bare utføre denne delen av vurderingene i 20 % av husene på det utvalgte området.

C. Målinger som gjøres på individnivå:

Etter at man har gjennomført den definerte turen skal man velge ut en gruppe på 25 kyllinger. Disse skal velges

tilfeldig og settes på et eget begrenset område for å vurdere hver av kyllingene individuelt for 2 parametere (se del C). For besetninger med mobile hus skal man gjøre dette kun i ett av husene. Det kan være et hus innenfor 20 %-utvalget eller et hvilket som helst annet hus på det område man vurderer.

D. Registreringer som er gjort for besetningen:

Til slutt skal man se på registreringer som er gjort for besetningen når det gjelder 3 ulike temaer (se del D). Slakteri-registreringen for den nåværende besetningen på gården må hentes inn med en gang de er klare fra slakteriet etter at kyllingene er slaktet. Når det gjelder besetninger med mobile hus skal man bare undersøke registreringer for det område med hus som man har vurdert, hvis det ikke finnes spesifikke registreringer for hvert område bruker man registreringer som er gjort for hele besetningen.

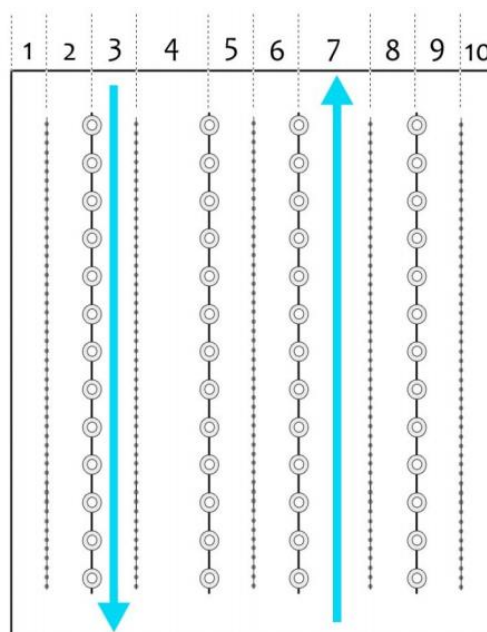
Om den bestemte spaserturen (B):

Den bestemte spaserturen man skal ta i kyllinghuset skal være slik som den blir beskrevet her. Hastigheten på hvordan man går bør være tilpasset hvordan kyllingene beveger seg og hvor lang tid det tar å observere kyllingene når det gjelder de vurderingene man skal utføre, man skal ikke forhaste seg. Man bør gi fuglene ekstra tid til å flytte seg fra hjørner/ender av huset uten at de blir stressa eller flokker seg mye.

I vanlige/store kyllinghus:

For å vite hvor man skal gå må man:

1. Bruke fôr og drikkererekene til å dele huset inn i flere stier (f.eks. 10 stier som i figur 1).
NB: Hvis det ikke er fôr- eller drikkerereker i huset kan man heller dele huset inn i antall armspenn, hvor et armspenn blir bredden til en sti.
2. Regn ut hvor mange stier det er som er 20 % av det totale antall stier i huset (f.eks. i figuren blir det $10 \cdot 0,2 = 2$ stier). Hvis 20 % ikke blir et helt tall, runder man opp til det tallet som er nærmest neste hele tall. Dette er det antallet med stier man skal ha med i vurderingen når man går i huset.
3. De 20 % stiene som man skal gå og vurdere skal velges ut tilfeldig blant alle stiene i huset.
4. Start å gå stiene i alternative retninger (f.eks. som sti 7 og 3 i figur 1). Alle kyllingene som er innenfor stien man går skal da observeres. Man skal også observere kyllingene som er i stien men som flytter seg bort fra stien og under fôr- og drikkerereker på hver av sidene mens man går der.

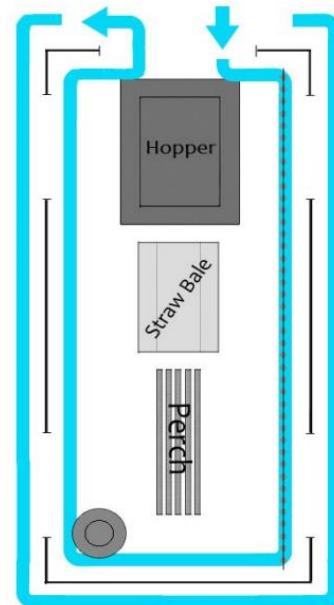
Figur 1: Hus med fôr- og drikkerereker som er delt inn i 10 stier.

NB: Denne metoden gjør det mulig å observere et stort antall individuelle kyllinger ved at man får tatt en vurdering av ca. 20 % av kyllingene i huset.

Mobile hus:

1. Her skal man velge 20 % av de husene som er på det område man vurderer, hvis det f.eks. er 10 hus på område velger man 2 hus, og hvis kyllingene i husene er av ulik alder velger man de husene med de eldste kyllingene. Hvis kyllingene i husene er av samme alder, velger man husene tilfeldig. Hvis 20 % av husene ikke blir et helt tall, f.eks. hvis det er 12 mobile hus på område ($20\% = 2,4$) skal man runde opp til nærmeste hele tallet, f.eks. 3 hus når det er 20 % av 12 hus.
2. Når man skal gå en bestemt spasertur i et mobilt hus skal man gå en innvendig omkrets i huset, som vist i figur 2, og observere alle kyllingene i bredden til et armspenn mens man går. NB: Et armspenn er ca. halve bredden av et typisk mobilt hus. Kyllinger som går ut gjennom åpningene til uteområde mens man går blir tatt vurderinger av senere i trinn 3.
3. Når man kommer tilbake til der man kom inn i huset og startet turen skal man gå ut av huset og deretter gå en utvendig omkrets rundt huset for å observere alle kyllingene utenfor huset slik at disse også kan bli vurdert.

Figur 2: Sti som man skal gå i mobilt hus.

Når man bruker denne metoden bør det bli slik at hoveddelen av kyllingene som hører til et mobilt hus blir observert.

A. Vurdering av hele flokken: Parametere som skal vurderes i det man kommer inn i kyllinghuset:

Umiddelbart etter at man har gått inn i huset, skal man vurdere hele kyllingflokk for 5 parametere fra der man står ved inngangen. Merk: For besetninger som har mobile hus må man vurdere alle disse parametere i alle husene på det område man vurderer (område hvor kyllinger fra flere mobile hus deler samme uteområde). Parametere man skal vurdere er beskrevet nedenfor.

Fordeling av kyllingene i huset	Del A
Merk av hvordan kyllingene er fordelt:	
0. Kyllingene er omtrent jevnt fordelt over hele golvet.	
1. Kyllingene er uregelmessig fordelt over golvet, det er ingen jevn tetthet i flokken.	
2. Kyllingene har en ujevn fordeling over golvet med tomme områder rundt omkring, de er i klyngede grupper med mellomrom mellom gruppene.	
Hvis score 2: Noter hvor kyllingene befinner seg, f.eks. i midten av huset, rundt ved veggene i huset, eller i grupper rundt i huset; og hva den mulige årsaken eller årsakene kan være. F.eks. kan mulige årsaker inkludere flekker av vått strø eller sterkt sollys, trekkfulle områder, eller at huset er for kaldt eller for varmt.	
Luftkvalitet: Ammoniakk og støv	Del A
Ved bruk av sensorisk evaluering, skal man vurdere ammoniakk- og støv nivåene som beskrevet nedenfor. NB: Man skal repetere denne vurderingen gjennom den bestemte spaserturen og om igjen rett før man drar fra huset og deretter notere den høyeste registreringen fra vurderingene. Hvis man har det tilgjengelig, kan man bruke en gassmåler for å måle ammoniakknivå og notere resultatet.	
0. Ingen/svak: Lukt/støv er knapt merkbart eller ikke merkbart, det er lett å puste/man kan puste uten anstrengelse.	

1. Moderat: Lukt/støv er tydelig merkbart, man opplever vannete øyne og/eller hoste.

2. Sterk: Lukt/støv er irriterende, man opplever irritasjon i øyne og/eller munn, og/eller overdreven hoste/nysing.

For besetninger med mobile hus skal man registrere dette for hvert hus, og i tillegg notere det høyeste nivået som er nådd (0-2) og antallet hus som har fått registrert dette nivået.

Kyllinger som peser inne i huset

Del A

0. Ingen pesing – Man observerer ikke noen kyllinger som peser, eller man observerer at opptil 10 % av flokken peser.

1. Sakte pesing – Man observerer at mer enn 10 % av flokken peser sakte.

2. Alvorlig pesing – Man observerer at over 10 % av flokken peser.

I store kyllinghus skal man vurdere nivået på pesing når man har gjennomført turen og deretter endre nivået hvis nødvendig. I besetninger med mobile hus skal man registrere nivåer for hvert hus og deretter notere det mest vanlige nivået, dvs. det nivået som ble registrert i flest hus. Hvis det ikke er noe nivå som er registrert i flest hus, dvs. at antall hus er det samme for to eller flere av nivåene, skal man notere det høyeste nivået (0-2) som er registrert.

Renhet

Del A

I store kyllinghus skal man registrere det nivået som gjelder for størst andel (over 50%) av kyllingene i huset. Med en gang man har gjennomført turen skal man ta en gjennomgang av registrerte nivåer og justere om nødvendig.

For besetninger med mobile hus skal man registrere et nivå for hvert hus og deretter notere det vanligste nivået som er registrert, dvs. det nivået som ble registrert i flest av husene. Hvis det ikke er et nivå som er mest vanlig, dvs. at antall hus er det samme for to eller flere av nivåene, da skal man notere det høyeste nivået som er registrert (0-2).

0. Ikke/lite skitne - Kyllingenes fjærdrakter er ikke skitne. Eventuelt er det bare noen fjær på brystet som er lett fargede/skitne. Det er ingen klumping av fjær.

1. Mildt skitne – Kyllingenes fjærdrakter er mildt skitne. Kyllingene har fjær på brystet som er moderat fargede/skitne, dette kan strekke seg til vingene, samt at det tydelig er noe klumping av kyllingenes fjær.

2. Alvorlig skitne – Hele kyllingenes fjærdrakter er skitne. Kyllingene har fjær på bryst og vinger som er sterkt fargede/skitne. Det kan også inkludere skitne fjær på magen og baken. Kyllingene har tydelig klumping av fjær.

Miljø

Del A

Her skal man registrere nivå av kyllingenes engasjement med berikelsene som er gitt dem. Flokken skal observeres og man skal merke av tallet som passer til hva kyllingene generelt driver med.

Om kyllingene holder på med berikelser:

0. Ja, kyllingene har interaksjon med berikelser: Kyllingene er generelt observert å holde på med berikelser som er gitt dem.

1. Nei eller det er lite interaksjon med berikelser: Generelt har kyllingene ingen eller lite interaksjon med

berikelser som er gitt dem.

2. Ingen spesielle berikelser er gitt til kyllingene.

Kommentar til observasjon: I kommentar-boksen skal man notere den sannsynlige årsaken for lite eller ingen interaksjon med berikelsene som er gitt til kyllingene. Om det er høyt nivå av interaksjon med berikelsene skal man notere hvilke berikelser som er gitt. NB: Du skal bare registrere engasjement med berikelser som er ment å være miljøberikelser for kyllingene, som f.eks. halmballer, hakkeobjekter, etc., og merk at det ikke inkluderer strø/substrat eller objekter/inventar som gir en annen primærfunksjon i kyllinghuset.

For besetninger som har mobile hus skal man registrere et tall for hvert hus som er vurdert, og deretter gi et generelt tall for alle husene på område, basert på tallet som er registrert mest.

B. Definert tur: Parametere som skal vurderes ved turen:

Når man foretar den definerte turen i huset skal man observere alle kyllingene som er innenfor stien man går for de 4 parametere nedenfor. For besetninger med mobile hus skal man kombinere vurderingene som gjøres for alle husene innenfor prøveuttaket på 20 % av husene på området man vurderer.

Bevegelsesferdigheter

Del B

Her skal man se på at kyllingene beveger seg, og registrere antall kylling innenfor nivå 3 og antall kylling innenfor nivå 4 eller 5.

3. Kyllingen har åpenbart en unormal gange som påvirker kyllingens evne til å bevege seg: Det kan være at kyllingen halter, at den går på en uregelmessig måte preget av bråstopp og start, en rykkete eller krampaktig måte, har en ustabil stivhet, eller at den spriker med et bein mens den går. Kyllingen vil foretrekke å sitte på huk, og den vil ikke løpe.

4/5. Kyllingen har alvorlig gangfeil. Den er enten i stand til å gå men bare med vanskeligheter og vil sitte på huk ved første mulighet, ellers er den ikke i stand til vedvarende gange.

Kyllinger som ikke reiser seg bør bli oppmuntret til å stå og å gå slik at de kan bli vurdert. Video-guider for å hjelpe til å vurdere bevegelsesferdigheten kan sees her: <http://www.assurewel.org/broilers/walkingability>

Kyllinger som bør avlives

Del B

Man skal registrere antall syke og skadde kyllinger som bør avlives.

Hvis mulig skal man registrere årsaken til hvorfor de bør avlives.

Kyllinger med alvorlig halting skal ikke inkluderes fordi disse vil være registrert under vurderingen angående bevegelsesferdigheter.

Små kyllinger og døde kyllinger

Del B

Registrer antallet små kyllinger og antallet døde kyllinger som blir funnet.

Atferd

Del B

Minst to ganger når man går fra den ene siden til den andre siden av huset skal man snu seg, bøye seg ned og vurdere atferden til kyllingene på området bak seg selv. Man skal ikke se mer enn til 3 meter bak seg, og man skal se i ca. 20 sekunder per gang. Fra registreringene skal man gi et generelt tall for huset, basert på det tallet som er mest registrert. Hvis det ikke er noe tall som er registrert flere ganger skal man notere det høyeste tallet som er registrert.

0. Mer enn halvparten av kyllingene viser aktiv eller interaktiv (med hverandre) atferd, som f.eks. løping, krangling eller flaksing med vingene.

1. Mindre enn halvparten av kyllingene viser aktiv eller interaktiv atferd, som f. eks. løping, krangling eller flaksing med vingene.

2. Det blir skapt begrenset med plass når man går blant kyllingene. Kyllingene er hovedsakelig inaktive. Plassen som blir laget når man går der strekker seg mindre enn 3 meter og kyllinger som er nærme ved der man går setter seg hele tiden eller for det meste raskt etter å ha blitt forstyrret.

Videre skal man notere om kyllingflokken best kan beskrives som rolige, varsomme eller at de flykter.

0. Rolige – Enten at kyllingene generelt ikke ser ut til å bli forstyrret av personen sin tilstedeværelse eller at de aktivt søker til personen.

1. Varsomme – Generelt ser kyllingenes atferd ut til å bli forstyrret av personen sin tilstedeværelse, men kyllingene ser ikke ut til å bli skremt.

2. Lettskremt – Kyllingene ser ut til aktivt å flykte på grunn av personen sin tilstedeværelse.

For besetninger med mobile hus kan denne vurderingen gjøres etter at man har forlatt huset fremfor at det gjøres ved turen i huset. Man registrerer et tall for hvert hus som er vurdert og gir deretter et generelt tall for alle husene basert på det tallet til atferden som ble mest observert.

C. Individuelle målinger: Parametere å vurdere for individuelle kyllinger:

Inne i kyllinghuset skal man tilfeldig velge ut en gruppe på 25 kyllinger og sette sammen på et begrenset område for å vurdere hver kylling individuelt for de to parametere som er beskrevet nedenfor. Hvis man har satt sammen flere enn 25 kyllinger skal man tilfeldig velge 25 av disse for vurderingen.

For steder med mobile hus: Sett 25 fugler i en bing, de skal være fra bare ett av husene, og det skal være valgt tilfeldig: Dette kan være et hus fra ditt prøveuttak på 20 % eller et annet hus på området.

Brannsår på bein («hock burn»)

Del C

Kyllingenes bein skal vurderes og man skal registrere antall kyllinger (av 25) som går innenfor hvert nivå.

0. Ingen: Det er enten ingen skader på beina, eller det er veldig små og overfladiske skader (<1mm), liten misfarging på et begrenset område, og/eller mild hyperkeratose (tykkelse av huden).

1. Milde: Område som er påvirket strekker seg ikke over hasen. Man kan se betydelig misfarging, mørke papiller/vorter, overfladiske skader, men ingen sår dannelse.

2. Alvorlige: Kyllingen har et større område av hasen som er berørt. Det er dypere skader med sår dannelse, noen ganger blødning, skorper av betydelig størrelse og/eller alvorlig hovne områder.

Pododermatitt (tråputeskader)

Del C

Man skal vurdere tråputene, under føttene, til hver kylling og registrere antallet kyllinger (av 25) som faller innenfor hvert nivå.

0. Ingen: Kyllingen har ingen eller veldig små overfladiske skader (1-2 mm), liten misfarging på et begrenset område og/eller mild hyperkeratose (tykkelse på huden).

1. Mild: Det berørte område på kyllingens tråpute strekker seg ikke under hele tråputa, det er betydelig misfarging, mørke papiller/vorter, overfladiske skader, men ingen sår dannelse.

2. Alvorlig: Et større område av kyllingens tråpute er vanligvis berørt, noen ganger med skader på tærne. Dypere skader med sår dannelse, noen ganger blødning, skorper av signifikant størrelse, alvorlig hovne tråputer.

D. På gården: Informasjon som skal samles inn fra registreringer:

Man skal se på registreringer som er gjort for kyllinger i huset/husene for å registrere data beskrevet nedenfor for det nåværende innsettet. Hvis registreringer for hvert spesifikt område ikke er tilgjengelig for besetninger med mobile hus, skal man bruke registreringer som gjelder for hele besetningen på gården (man krysser av på den aktuelle boksen på skjemaet for å indikere kilden for dataene).

Antibiotikabruk:

Del D

- Antibiotikabruk
- Antallet behandlinger som er brukt.
- Antall dager for hver behandling.
- De mest vanlige årsakene til at det er brukt behandling med antibiotika.

Dødelighet:

Del D

- Dødelighet første uka, inkludert kyllinger som er avlivet (%)
- Dødelig til dags dato – kun kyllinger som har dødd, dvs. ikke inkludert kyllinger som er avlivet (%)
- Avlivninger til dags dato, ikke inkludert kyllinger som har blitt avlivet grunnet beinproblemer.
- Kyllinger som har blitt avlivet grunnet beinproblemer til dags dato (i %).

Denne informasjonen skal også registreres for det forrige innsettet med kyllinger.

Hvis mulig, registrer de mest vanlige årsakene til dødelighet og avlivninger.

Informasjon fra etter slakting:

Dødelighet under transport, kasserte kyllinger, brystblemmer, vinge- og beinskader, brannskår på bein, tråputeskader.

Del D

Etter vurderingen, kontakt produsenten etter slakting for å registrere følgende for huset/steder som ble vurdert:

- Dødelighet under transport til slakteri (%).
- Totale slakt som ble kassert på slakteriet (%).
- Totale slakt som ble kassert på gården (%).
- Brystblemmer (%).
- Vingskader (%).
- Beinskader (%).
- Brannskader på haser: Andelen av fugler med hver score (som for de individuelle målingene).
- Pododermatitt/tråputeskader: Andelen av fugler med hver score (som for de individuelle målingene).

Noter navnet på slakteriet hvor kyllingen ble slaktet.

Noter antall kylling som ble sendt til slakt og gjennomsnittsverken til kyllingene.

Registrer brannskår på bein, og tråputeskader for tidligere innsett.